

رابطه‌ی بین جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستاد دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

ژاله کاظمی^۱، نرگس سعیدیان^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: این پژوهش با هدف تعیین رابطه‌ی بین جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد.

روش‌ها: این پژوهش به روش توصیفی از نوع همبستگی در بین کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به تعداد ۷۵۰ نفر انجام شد که از بین آنها به استناد جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰)، ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه‌ی آماری با روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های رضایت شغلی Weis Minnesota همکاران (۱۹۷۶)، جذب شناختی Agarwal و Karahanna (۲۰۰۰)؛ پرسه‌زنی اینترنتی Askew (۲۰۱۲) و اعتیاد به اینترنت Yang (۱۹۹۸) استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی و از طریق Smart PLS-3 نسخه‌ی ۳ صورت گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت ($r = ۰/۱۵۶$) و (رضایت شغلی $r = -۰/۶۸۸$) با پرسه‌زنی اینترنتی رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد، ولی بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی رابطه‌ی معنی‌داری به دست نیامد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که اعتیاد به اینترنت نقش میانجی در رابطه‌ی جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی دارد.

نتیجه‌گیری: مدیریت فضای مجازی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌تواند از طریق بهبود رضایت شغلی و همچنین کاهش اعتیاد به اینترنت تقویت شود.

واژگان کلیدی: جذب شناختی؛ اعتیاد به اینترنت؛ رضایت شغلی؛ پرسه‌زنی اینترنتی؛ کارکنان ستادی

ارجاع: کاظمی ژاله، سعیدیان نرگس. رابطه‌ی بین جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۴۰۳؛ ۴۲ (۷۹۹): ۱۲۱۵-۱۲۲۲.

مقدمه

در دنیای مدرن امروز، اینترنت به یکی از اجزای حیاتی زندگی روزمره‌ی انسان‌ها تبدیل شده است. گسترش استفاده از اینترنت و وابستگی به آن موجب بروز پدیده‌هایی همچون پرسه‌زنی اینترنتی شده که می‌تواند تأثیرات مختلفی بر زندگی شخصی و حرفه‌ای افراد داشته باشد. پرسه‌زنی اینترنتی، یکی از پدیده‌های نوظهور در سازمان‌های مدرن بوده و تعداد قابل توجهی از کارکنان در سازمان‌های مختلف بخشی از اوقات کاری خود را از طریق پرسه‌زنی اینترنتی می‌گذرانند (۱). پرسه‌زنی اینترنتی یکی از چالش‌های اساسی در محیط‌های کاری مدرن است که در صورتی که مدیریت نشود، می‌تواند به طور قابل توجهی بهره‌وری کارکنان را کاهش دهد. پرسه‌زنی اینترنتی می‌تواند فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای سازمان‌ها

به همراه داشته باشد. از یک سو، ممکن است به کارکنان فرصتی برای استراحت ذهنی بدهد و در نتیجه بهره‌وری آن‌ها را افزایش دهد. اما از سوی دیگر، این رفتار می‌تواند منجر به کاهش بهره‌وری کلی، اتلاف منابع و ایجاد مشکلات انضباطی در محیط کار شود. پرسه‌زنی اینترنتی در محیط کار به یکی از معضلات مهم سازمان‌ها تبدیل شده است که می‌تواند تأثیرات منفی بر بهره‌وری و کارایی کارکنان داشته باشد (۲). پرسه‌زنی اینترنتی به استفاده از اینترنت برای اهداف شخصی در زمان کاری اشاره دارد. این پدیده به طور فزاینده‌ای در محیط‌های کاری مشاهده می‌شود و شامل فعالیت‌هایی مانند مرور شبکه‌های اجتماعی، ارسال و دریافت ایمیل‌های شخصی، خرید اینترنتی، تماشای ویدیوها و بازی‌های آنلاین می‌شود. روند رو به رشد پرسه‌زنی اینترنتی بین کارکنان در محیط‌های کاری مدرن این پدیده را به

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان) و کارشناس آموزش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

نویسنده‌ی مسؤو: نرگس سعیدیان؛ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

Email: nsaeidian@yahoo.com

برخی از سازمان‌ها سیاست‌های رسمی و سیستم‌های نظارتی سخت‌گیرانه‌ای دارند که جریمه‌ها و مجازات‌های سنگینی را برای پرسه‌زنی اینترنتی تعیین می‌کند. اما مطالعات نشان می‌دهد که سیاست‌های کنترلی ممکن است کارکنان را در تقابل قرار دهد بطوری‌که منجر به نارضایتی شغلی و در نتیجه عملکرد ضعیف شود (۱۰).

مطالعات نشان داده‌اند که جذب‌شناختی ارتباط مثبتی با اعتیاد به اینترنت و استفاده‌ی مشکل‌ساز از اینترنت دارد (۱۱). لیکن پژوهش در مورد جذب‌شناختی و رفتار سایبری کارکنان بسیار محدود است و موارد موجود هم بیشتر بر روی وابستگی به اینترنت در گروه دانش‌آموزان تمرکز داشته است. از آنجا که از نقطه نظر عملکردی متغیرهای جذب‌شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی عمدتاً با عناوین مرتبط با حوزه‌های مختلف مانند پذیرش فناوری یا محیط‌های یادگیری الکترونیکی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند (۱۲) و شواهد کمی در مورد روابط ساده و چندگانه‌ی این متغیرها با متغیر پرسه‌زنی اینترنتی که چالش کنونی سازمان‌ها می‌باشد وجود دارد. لذا در پژوهش حاضر پژوهشگر به دنبال پاسخ این پرسش است که آیا بین جذب‌شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان رابطه وجود دارد؟ بر این اساس محقق در این پژوهش سعی در بررسی و آزمون فرضیه‌های زیر دارد:

۱- بین جذب‌شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان رابطه وجود دارد.

۲- اعتیاد به اینترنت، رابطه‌ی بین جذب‌شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی را میانجی‌گری می‌کند.

روش‌ها

پژوهش مورد نظر از جهت هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی و از حیث بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به تعداد ۷۵۰ نفر بودند. بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰)، حجم نمونه برابر با ۲۵۰ نفر در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری بصورت غیرتصادفی و از نوع نمونه‌گیری در دسترس بود.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از آزمون‌های Pearson و مدل‌سازی معادلات ساختاری به شیوه‌ی حداقل مربعات جزئی و از طریق نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۳ (version 23, IBM Corporation, Armonk, NY) و Smart PLS نسخه‌ی ۳ صورت گرفت. در ادامه توصیف پرسشنامه‌ها ارائه شده است.

یک موضوع مسأله ساز در سازمان تبدیل کرده که طی آن حجم قابل ملاحظه‌ای از زمان مفید کاری کارکنان صرف فعالیت‌های آنلاین غیرمرتبط با شغل می‌شود (۳). از آنجایی که سازمان‌ها به دنبال کاهش استفاده بی‌رویه از اینترنت و پرسه‌زنی اینترنتی هستند، تعیین عوامل مؤثر بر رفتار پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان یکی از مسائلی پرکاربرد و به روز محسوب می‌شود.

از بین عوامل متعددی که تا کنون شناسایی شده تعداد قابل توجهی از کارکنان درحین استفاده از اینترنت به گونه‌ای شدید در فضای مجازی غرق و تمام توجه و تمرکز شان به آن موضوع معطوف می‌گردد که متوجه گذشت زمان و اتفاقات محیط اطراف نمی‌شوند.

Karahanna و Agarwal به درگیری انسان با فناوری به عنوان جذب‌شناختی اشاره می‌کنند. آنها جذب‌شناختی را به عنوان حالت درگیری عمیق با یک فناوری خاص تعریف کرده‌اند (۴). جذب‌شناختی به دلیل سودمندی ادراک شده و کاربر پسند بودن، نقش حیاتی در تأثیرگذاری بر تعامل شلید کاربران با پلتفرم‌های عمومی رسانه‌های اجتماعی دارد (۵). جذب‌شناختی می‌تواند مسائل و مشکلات مختلفی را به همراه داشته باشد که یکی از آنها اعتیاد به اینترنت است. افرادی که جذب‌شناختی بالایی دارند ممکن است به راحتی به فعالیت‌های آنلاین مانند بازی‌های رایانه‌ای یا شبکه‌های اجتماعی معتاد شوند. این مسأله می‌تواند منجر به اتلاف وقت و کاهش بهره‌وری در فعالیت‌های روزمره شود. در این راستا عامل مؤثر دیگر بر رفتار پرسه‌زنی اینترنتی، اعتیاد به اینترنت است. افراد معتاد به اینترنت با استفاده بی‌رویه از اینترنت به سلامت جسمانی و روانی خود آسیب می‌زنند و همچنین با مشکلاتی از جمله ناتوانی در برقراری روابط اجتماعی و ایجاد اختلال در زندگی شغلی و خانوادگی خود مواجه می‌شوند. از سوی دیگر یکی از شاخص‌های مهم دیگری که در سازمان‌ها مورد توجه مدیران سازمان قرار می‌گیرد و همچنین از عوامل تأثیرگذار بر پرسه‌زنی اینترنتی نیز می‌باشد، رضایت شغلی کارکنان سازمان است. رضایت شغلی ترکیبی از خرسندی شناختی و خرسندی احساسی فرد نسبت به شغلش است (۶).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کارکنان ممکن است ۲۱ تا ۲۴ درصد زمان کاری خود را به پرسه‌زنی اینترنتی بپردازند و کارکنان حوزه‌ی علوم پزشکی در مراکز آموزشی نیز از این امر مستثنی نیستند (۷). فعالیت‌های پرسه‌زنی اینترنتی در محل کار می‌تواند تمرکز شناختی کارکنان را مختل نموده، به طوری که تمرکز مجدد بر روی کارشان زمان و انرژی بیشتری را صرف می‌نماید. این مسأله، می‌تواند احتمال خطاهای کاری را افزایش دهد (۸). در برخی از سازمان‌های آمریکایی، پرسه‌زنی اینترنتی منجر به زیان فراوان مالی به ازای هر کارمند و کاهش بهره‌وری چند ده میلیارد دلاری طی یک سال می‌شود (۹). در حالی که

است. همانگونه که مشاهده می‌شود، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای همه متغیرها بزرگتر از ۰/۷ می‌باشد و همچنین مقدار روایی همگرا نیز برای همه متغیرها بزرگتر از ۰/۵ است، بنابراین پایایی ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

یافته‌ها

نتایج جمعیت‌شناختی نشان داد که ۳۷/۲ درصد از شرکت‌کنندگان در پژوهش زن و ۶۲/۸ درصد دیگر مرد هستند. همچنین ۹۴/۸ درصد از شرکت‌کنندگان در پژوهش در پست کارشناس مشغول به کار می‌باشند و سابقه‌ی خدمت بیشتر آنها یعنی ۲۸/۸ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال است. در راستای بررسی فرضیه‌های پژوهش از مدل شکل (۱) استفاده گردید:

همانگونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای همه متغیرها بزرگتر از ۰/۷ می‌باشند و همچنین مقدار روایی همگرا نیز برای همه متغیرها بزرگتر از ۰/۵ است بنابراین پایایی ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار است. در جدول (۲) به بررسی رابطه‌ی بین جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی پرداخته شده است.

پرسشنامه‌ی استاندارد رضایت شغلی Minnesota

پرسشنامه‌ی رضایت شغلی Minnesota دارای ۱۹ سؤال است که هدف آن بررسی ابعاد رضایت شغلی در ۶ بعد نظام پرداخت، نوع شغل، فرصت‌های پیشرفت، جو سازمانی، سبک رهبری و شرایط فیزیکی بود.

پرسشنامه جذب شناختی Karahanna و Agarwal (۲۰۰۰)

جهت سنجش جذب شناختی از مقیاس جذب شناختی آگاروال و کاراهانا (۴) استفاده شد. این مقیاس شامل ۲۰ گویه است که پنج بعد جدا شده از زمان، غوطه‌وری، لذت بیشتر، کنترل و کنجکاوی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

پرسشنامه پرسه‌زنی اینترنتی Askew (۲۰۱۲)

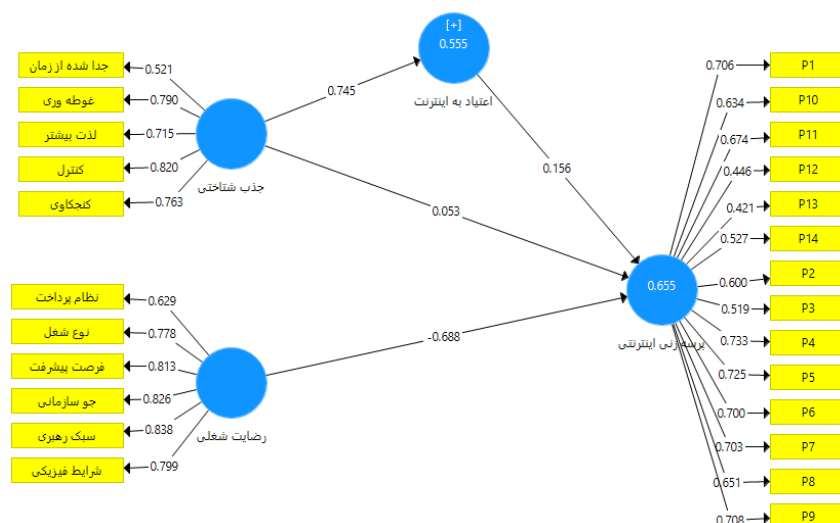
به منظور بررسی پرسه‌زنی اینترنتی از پرسشنامه‌ی پرسه‌زنی اینترنتی اسکيو (۱۳) که دارای ۱۴ گویه و سه مولفه‌ی نگرش کارکنان، مواعید ادراک شده و هنجارهای توصیفی می‌باشد، استفاده شد.

آزمون اعتیاد به اینترنت Yang

آزمون اعتیاد به اینترنت توسط یانگ در سال (۱۹۹۸) ساخته شده و از معتبرترین پرسشنامه‌ها در زمینه‌ی اعتیاد اینترنتی است (۱۴). این پرسشنامه در ۲۰ آیتیم طراحی شده است. در جدول (۱) شاخص‌های توصیفی پرسشنامه‌ها آورده شده

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی، روایی و پایایی پرسشنامه

آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	روایی همگرا (AVE)	میانگین \pm انحراف معیار
۰/۸۱۴	۰/۸۵۷	۰/۵۸۶	۸/۷۹ \pm ۳۳/۷۰
۰/۸۲۰	۰/۸۶۳	۰/۷۴۷	۶/۷۲ \pm ۲۳/۰۸
۰/۷۷۴	۰/۷۸۱	۰/۵۶۲	۷/۷۸ \pm ۳۳/۹۲
۰/۷۶۸	۰/۷۴۴	۰/۵۶۷	۸/۷۷ \pm ۳۱/۶۳

شکل (۱) مدل الگوریتم پژوهش

جدول ۲. ضریب همبستگی جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی

متغیر پیش‌بین	شاخص آماری	ضریب تأثیر	متغیر ملاک	پرسه‌زنی اینترنتی	سطح معنی‌داری
جذب شناختی	۰/۰۵۳	۰/۰۰۳	۰/۶۴۰	۰/۵۲۳	
اعتیاد به اینترنت	۰/۱۵۶	۰/۰۲۴	۲/۱۴۸	۰/۰۳۲	
رضایت شغلی	-۰/۶۸۸	۰/۴۵۱	۱۳/۵۱۷	۰/۰۰۱	
جذب شناختی/اعتیاد به اینترنت	۰/۲۵۴	۰/۰۶۴	۵/۲۵۳	۰/۰۰۱	

جدول ۳. ضریب همبستگی ابعاد رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی

متغیر پیش‌بین	شاخص آماری	ضریب تأثیر	پرسه‌زنی اینترنتی	سطح معنی‌داری
نظام پرداخت	-۰/۳۶۶	۰/۱۳۴	۰/۰۰۱	
نوع شغل	-۰/۴۵۵	۰/۲۰۷	۰/۰۰۱	
فرصت پیشرفت	-۰/۵۵۹	۰/۳۱۲	۰/۰۰۱	
جو سازمانی	-۰/۶۰۱	۰/۳۶۱	۰/۰۰۱	
سبک رهبری	-۰/۷۶۷	۰/۵۸۸	۰/۰۰۱	
شرایط فیزیکی	-۰/۷۳۶	۰/۵۴۲	۰/۰۰۱	

اینترنت بگردند. این یافته نشانگر این است که اعتیاد به اینترنت می‌تواند بر رفتار آنلاین افراد تأثیر بگذارد و آنها را به سمت پرسه‌زنی اینترنتی سوق دهد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های Lizarte Simón و همکاران که با هدف تبیین چالش‌ها و موانع پرسه‌زنی اینترنتی با تأکید بر نقش تعدیل‌کننده متغیر اعتیاد به گوشی همراه انجام شد، همسویی داشت (۱۵).

همچنین، یافته‌های Cannito و همکاران که با هدف نقش استرس و جذب شناختی در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی انجام شد نشان داد که با یافته‌های این فرضیه مبنی بر رابطه‌ی بین اعتیاد به اینترنت با پرسه‌زنی اینترنتی همسو می‌باشد (۱۶).

نتایج مطالعه‌ی Yaqub و همکاران که با هدف تبیین عوامل مؤثر بر پرسه‌زنی اینترنتی و نقش تعدیل‌کنندگی اعتیاد به اینترنت انجام شد، نشان داد افراد برای بهره‌مندی از مزایا و پاداش‌های حاصل از استفاده از اینترنت (مانند لذت، گریز از تنهایی، کسب اطلاعات و غیره)، حاضرند هزینه‌ها و پیامدهای منفی استفاده بیش از حد از اینترنت (مانند افت عملکرد تحصیلی/شغلی، مشکلات اجتماعی و خانوادگی و غیره) را بپذیرند (۱۷).

همچنین، Yaqub بر این باور است که افراد مبتلا به اعتیاد به اینترنت، قضاوت شخصی خود را بر اساس محاسبه سود و زیان حاصل از پرسه‌زنی در اینترنت انجام می‌دهند و تمایل دارند که مزایای آنی و فوری ناشی از استفاده اینترنت را کسب نمایند (۱۷).

یافته‌های جدول (۲) نشان می‌دهد، ضریب همبستگی اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی معنی‌دار است؛ یعنی بین اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی (-۰/۶۸۸، $r = ۰/۱۵۶$) رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد، اما رابطه‌ی بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی معنی‌دار نیست. همچنین یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد، ضریب همبستگی جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت معنی‌دار است؛ یعنی بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت ($r = ۰/۲۵۴$) رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد.

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد، ضریب همبستگی ابعاد نظام پرداخت، نوع شغل، فرصت پیشرفت، جو سازمانی، سبک رهبری و شرایط فیزیکی با پرسه‌زنی اینترنتی معنی‌دار است؛ یعنی بین ابعاد نظام پرداخت، نوع شغل، فرصت پیشرفت، جو سازمانی، سبک رهبری و شرایط فیزیکی با پرسه‌زنی اینترنتی (-۰/۷۳۶، -۰/۷۶۷، -۰/۶۰۱، -۰/۵۵۹، -۰/۴۵۵، -۰/۳۶۶) رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد.

بحث

رابطه‌ی بین اعتیاد به اینترنت و پرسه‌زنی اینترنتی نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت می‌تواند یکی از عوامل تأثیرگذار بر پرسه‌زنی اینترنتی باشد. افرادی که به اینترنت معتاد هستند، ممکن است کنترل خود را بر روی استفاده از اینترنت از دست بدهند و بیشتر در

پژوهش، تأیید گردید ولی رابطه‌ی بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان رد شد.

همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که بین جذب شناختی و پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت، رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. به این معنا که جذب شناختی می‌تواند بر اعتیاد به اینترنت تأثیر گذاشته و از طریق ایجاد یا تقویت اعتیاد به اینترنت بر پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان مؤثر باشد. یعنی جذب شناختی به خودی خود و به تنهایی بر پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان علوم پزشکی تأثیر نمی‌گذارد و تنها از طریق تقویت یا ایجاد اعتیاد به اینترنت است که موجب افزایش پرسه‌زنی اینترنتی می‌شود. این یافته نشان داد کارکنانی که از طریق جذب شناختی بیشتر در اینترنت غوطه‌ور می‌شوند و زمان بیشتری را به گشت و گذار در آن می‌پردازند، احتمال بیشتری دارد که به اعتیاد به اینترنت و در نهایت، پرسه‌زنی اینترنتی روی آورند. بر اساس یافته‌های پژوهش، ضریب همبستگی بین جذب شناختی و پرسه‌زنی اینترنتی با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت، $0/254$ بود. در واقع هرچه میزان جذب شناختی کارمندان در محیط‌های اینترنتی و آنلاین بیشتر باشد، احتمال اعتیاد به اینترنت افزایش دارد و در نتیجه، میزان پرسه‌زنی اینترنتی نیز بیشتر است.

یافته‌های تحقیق Öztürk و همکاران که با هدف بررسی اعتیاد به اینترنت با تلفن‌های هوشمند به عنوان پیش‌بینی کننده‌ی میزان پرسه‌زنی اینترنتی با ارائه‌ی مدل میانجی‌گرانه انجام شد، با یافته‌های این فرضیه مبنی بر رابطه‌ی میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی همسو بود (۲۱). بر این اساس فرضیه‌ی دوم پژوهش مبنی بر میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت در رابطه بین جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تأیید می‌شود.

در نتیجه‌گیری کلی می‌توان بیان نمود که هدف از این مطالعه، درک بهتر تأثیر جذب شناختی، اعتیاد به اینترنت و رضایت شغلی بر رفتار کارکنان در فضای مجازی و نحوه‌ی تعامل آنها با محیط اینترنت و در نهایت پرسه‌زنی اینترنتی بود. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری مناسب، فرضیه‌های پژوهش را تأیید کرد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و پرسه‌زنی اینترنتی رابطه‌ی مثبت و مستقیم و بین رضایت شغلی و پرسه‌زنی اینترنتی رابطه‌ی منفی و معکوس وجود دارد. زمانی که نمرات اعتیاد به اینترنت افزایش و رضایت شغلی کاهش دارد، نمرات پرسه‌زنی اینترنتی نیز بالاتر است. همچنین جذب شناختی به واسطه افزایش اعتیاد به اینترنت می‌تواند بر پرسه‌زنی اینترنتی تأثیرگذار باشد لذا می‌توان گفت اعتیاد به فضای مجازی نقش میانجی کامل در رابطه‌ی بین جذب شناختی و پرسه‌زنی اینترنتی ایفا می‌نماید.

در مطالعه‌ی Niedmoser و همکاران که با هدف تبیین نقش خرید از اینترنت در مورد اعتیاد به اینترنت و پرسه‌زنی در آن انجام شد نتایج نشان داد که یافته‌های این فرضیه مبنی بر رابطه بین اعتیاد به اینترنت با پرسه‌زنی اینترنتی همسو بود (۱۸).

در تبیین رابطه بین رضایت شغلی و پرسه‌زنی اینترنتی هم می‌توان گفت افرادی که از شغل خود راضی نیستند ممکن است به دنبال نشان دادن عدم رضایت خود از طریق پرسه‌زنی در اینترنت باشند. به عبارت بهتر این یافته می‌تواند نشان‌دهنده‌ی این باشد که از پرسه‌زنی اینترنتی به عنوان یک راه‌گریز از عدم رضایت شغلی استفاده شود. از طرفی امکان دارد افرادی که از شغل خود راضی هستند کمتر به دنبال پرسه‌زنی و هرزگردی برای پر کردن اوقات فراغت خود از طریق اینترنت باشند. زیرا از انجام دادن وظایف و امور کاری خود لذت می‌برند و از خود خلاقیت نشان می‌دهند و زمان کمتری را به پرسه‌زدن در اینترنت اختصاص می‌دهند.

تحقیقات قابل مقایسه‌ی علمی در این ارتباط بسیار محدود است. یافته‌های تحقیق Korzynski و همکاران، که با هدف تبیین تدوین سیاست‌ها و مقررات مناسب در سازمان‌ها جهت مدیریت پرسه‌زنی اینترنتی انجام شد نشان داد که بهره‌وری کلی سازمان از طریق رضایت شغلی حفظ می‌شود که با یافته‌های این فرضیه مبنی بر رابطه منفی و معکوس بین رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی همسو بود (۱۹).

یافته‌های تحقیق Zhang و همکاران، که با هدف پرسه‌زنی اینترنتی جزئی و شدید در محل کار با تأکید بر رضایت شغلی انجام شد، عنوان نمود که پرسه‌زنی اینترنتی جزئی، بر رضایت شغلی تأثیر مثبت دارد، در حالی که پرسه‌زنی اینترنتی جدی حکایت از رضایت شغلی سطح پایین و وضعیفی دارد که با یافته‌های این فرضیه مبنی بر رابطه‌ی منفی و معکوس بین رضایت شغلی با پرسه‌زنی اینترنتی همسو می‌باشد (۲۰).

از سوی دیگر نتایج پژوهش نشان داد که بین جذب شناختی و پرسه‌زنی اینترنتی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، رابطه‌ی معنی‌داری برقرار نمی‌باشد. در این راستا بایستی توجه نمود که در پرسه‌زنی اینترنتی در ابتدا شاید دارای جذابیت و لذت باشد ولی بعد از مدتی به یک امر روتین تبدیل شده و دیگر جذابیت قبلی را ندارد و همین امر تأثیر جذب شناختی بر پرسه‌ی اینترنتی را بی‌معنا می‌نماید. در این رابطه مشخص شد که از بین رفتن جذابیت فضای مجازی، کارکنان را به سمت اعتیاد به اینترنت سوق می‌دهد که این امر در نتایج پژوهش نیز تأیید گردید. از این رو می‌توان بیان نمود که جذب شناختی به خودی خود تأثیری بر پرسه‌زنی اینترنتی ندارد و با تأثیر بر افزایش اعتیاد به اینترنت موجب پرسه‌زنی اینترنتی می‌شود که در فرضیه‌ی دوم به آن پرداخته شده است. از این رو فرضیه‌ی اول

در رابطه با محدودیت‌های پژوهش می‌توان بیان نمود که پژوهش حاضر با استفاده از روش نمونه‌گیری غیر تصادفی از نوع در دسترس انجام شده است، که این امر اعتبار بیرونی یافته‌ها و امکان تعمیم آن‌ها را با احتیاط مواجه می‌سازد. همچنین این مطالعه در شرایط موجود به بررسی رابطه‌ی بین متغیرها پرداخته و نمی‌توان از آن برای استنباط روابط علت و معلولی تجربی استفاده کرد. علاوه بر این یافته‌ها محدود به کارکنان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۴۰۳ است که تعمیم نتایج به کارکنان سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی و غیرپزشکی در دیگر شهرها و زمان‌ها را با احتیاط همراه می‌کند.

تشکر و قدردانی

این مقاله منتج از پایان‌نامه‌ی مقطع کارشناسی ارشد رشته‌ی مدیریت آموزشی (U2QKP72L) می‌باشد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) به تصویب رسیده است. بدین‌وسیله از زحمات اساتید محترم تقدیر و تشکر می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهاد می‌شود که دوره‌های آموزشی منظم و حین خدمت برای کارکنان برگزار شود تا آن‌ها را با خطرات اعتیاد به اینترنت و تأثیرات منفی آن بر بهره‌وری و سلامت روان آشنا سازند. همچنین، سازمان‌ها باید سیاست‌های شفاف و منطقی برای استفاده از اینترنت در محل کار تدوین کنند تا از سوء استفاده جلوگیری شود. استفاده از نرم‌افزارهای مدیریت زمان و محدودکننده دسترسی به سایت‌های غیرکاری نیز می‌تواند به کارکنان در مدیریت زمان آنلاین کمک کند. در کنار این، ساعات کاری انعطاف‌پذیر و ارائه‌ی مزایا و تسهیلات کاری مانند امکانات رفاهی و برنامه‌های پاداش‌دهی می‌تواند به حفظ و ارتقای رضایت شغلی کارکنان کمک کند. بررسی نیازهای شناختی کارکنان و طراحی برنامه‌هایی برای برطرف کردن این نیازها، ارائه راهنمایی و پشتیبانی مستمر، و ایجاد یک محیط کاری مثبت و حامی که شامل تشویق و قدردانی از عملکرد کارکنان باشد، نیز از دیگر اقداماتی است که می‌تواند به افزایش انگیزه و رضایت شغلی کمک کند.

References

- Koay K-Y, Soh P. Does Cyberloafing Really Harm Employees' Work Performance?: An Overview. In: Xu J, Cooke F, Gen M, Ahmed S. Proceedings of the 12th International Conference on Management Science and Engineering Management. ICMSEM 2018. Lecture Notes on Multidisciplinary Industrial Engineering. Springer, Cham; 2019.
- Ovwromoh BC, Oriji A. Cyberloafing behaviour in workplace: probing its effects on organizations' productivity as evidenced from literature. *Am J Phys* 2024; 9(3): 1-15.
- Lim VK, Teo TS. Cyberloafing: A review and research agenda. *Applied Psy* 2024; 73(1): 441-84.
- Agarwal R, Karahanna E. Time flies when you're having fun: Cognitive absorption and beliefs about information technology usage. *MIS Quarterly* 2000; 24(4): 665-94.
- ÇUTUK ZA. Investigating the relationship among social media addiction, cognitive absorption, and self-esteem. *Malaysian Online J EdTech* 2021; 9(2): 42-51.
- Amiri F, Ghaibi Takhti, Fatemeh, and Sabzikar, Kian. Investigation of administrative justice and job satisfaction of Bandar Abbas regional electricity department employees [in Persian]. *Ormazd Research Journal* 2021; 5(2): 108-25.
- Aciksoz S, Sendir M, Atar NY, Simsekoglu N, Baydili KN. Exploring the relationship between cyberloafing and innovativeness among nurses in research hospitals: a cross-sectional study in Turkey. *BMC Nurs* 2024; 23(1): 371.
- Ab Razak R, Abd Rahman NH, Kamil NLM. Does cyberloafing affect work performance of the civil servants? *Public Administration Issues* 2024; (5): 90-110.
- Sao R, Chandak S, Patel B, Bhadade P. Cyberloafing: Effects on employee job performance and behaviour. *IJRTE* 2020; 8(5): 1509-15.
- D'Arcy J, Herath T, Shoss MK. Understanding employee responses to stressful information security requirements: A coping perspective. *JMIS*. 2014; 31(2): 285-318.
- Barnes SJ, Pressey AD, Scornavacca E. Mobile ubiquity: Understanding the relationship between cognitive absorption, smartphone addiction and social network services. *Comput Hum Behav* 2019; 90: 246-58.
- Salimon MG, Sanuri SMM, Aliyu OA, Perumal S, Yusr MM. E-learning satisfaction and retention: A concurrent perspective of cognitive absorption, perceived social presence and technology acceptance model. *J Syst Inf Technol* 2021; 23(1): 109-29.
- Askew K. The relationship between cyberloafing and task performance and an examination of the theory of planned behavior as a model of cyberloafing: University of South Florida; 2012.
- Faraci P, Craparo G, Messina R, Severino S. Internet Addiction Test (IAT): which is the best factorial solution? *J Med Internet Res* 2013; 15(10): e2935.
- Lizarte Simón EJ, Khaled Gijón M, Galván Malagón MC, Gijón Puerta J. Challenge-obstacle stressors and cyberloafing among higher vocational education students: the moderating role of smartphone addiction and Maladaptive. *Front Psychol* 2024; 15: 1358634.
- Cannito L, Annunzi E, Viganò C, Dell'Osso B, Vismara M, Sacco PL, et al. The role of stress and cognitive absorption in predicting social network addiction. *Brain Sci* 2022; 12(5): 643.

17. Yaqub RMS, Kausar S, Rehman A, Amjad M. Determinants of cyberloafing in the higher education institutions of Pakistan: Moderating Role of internet addiction. *PJSS* 2022; 42(3): 649-68.
18. Niedermoser DW, Petitjean S, Schweinfurth N, Wirz L, Ankli V, Schilling H, et al. Shopping addiction: A brief review. *PRI* 2021; 6(3): 199-207.
19. Korzynski P, Protsiuk O. What leads to cyberloafing: the empirical study of workload, self-efficacy, time management skills, and mediating effect of job satisfaction. *BIT* 2024; 43(1): 200-11.
20. Zhang X, Guo H, Ma L, Zhang G. Minor and serious cyberloafing in the workplace: antecedents and effects on job satisfaction. *Behaviour & Information Technology* 2024; 44(2): 387-406.
21. Öztürk M, Kerse G. Smartphone and internet addiction as predictors of cyberloafing levels in students: A mediated model. *Educ Inf* 2022; 38(2): 189-204.

The Relationship between Cognitive Absorption, Internet Addiction and Job Dissatisfaction with Cyberloafing among Employees of Isfahan University of Medical Sciences

Jaleh Kazemi¹, Narges Saeidian²

Original Article

Abstract

Background: This research was conducted to determine the relationship between cognitive absorption, internet addiction, and job satisfaction with cyberloafing among Isfahan University staff of Medical Sciences.

Methods: This research was conducted using a descriptive correlational method among staff members of Isfahan University of Medical Sciences, 250 of whom were selected by non-random sampling. To collect data from job satisfaction questionnaires (Minnesota Weis et al., 1976), cognitive absorption (Agarwal and Karahanna, 2000), Internet surfing (Askew, 2012), and Internet addiction (Yang, 1998) were used. Data analysis was done at two descriptive and inferential levels using SmartPLS-3 version 3.

Findings: The research findings showed a significant relationship between Internet addiction ($r=0.156$) and job satisfaction ($r=-0.688$) with cyberloafing, but no significant relationship was found between cognitive absorption and cyberloafing. Also, the results of the research showed that Internet addiction plays a mediating role in the relationship between cognitive absorption and cyberloafing.

Conclusion: Virtual space management at Isfahan University of Medical Sciences can be strengthened by improving job satisfaction and reducing internet addiction.

Keywords: Cognitive absorption; Internet addiction; Job satisfaction; Cyberloafing; Headquarters staff

Citation: Kazemi J, Saeidian N. **The Relationship between Cognitive Absorption, Internet Addiction and Job Dissatisfaction with Cyberloafing among Employees of Isfahan University of Medical Sciences.** J Isfahan Med Sch 2025; 42(799): 1215-22.

1- MSc Student of Educational Management Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2- Associate Professor Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Narges Saeidian, Associate Professor Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran; Email: nsaeidian@yahoo.com